

UNIVERSITETO DĚSTYTOJŲ INOVACINĖS VEIKLOS RAIŠKA, DIEGIANT KOOPERUOTŲ STUDIJŲ METODŲ, STUDIJŲ PROCESĖ

Edita Jezerskytė

Kauno technologijos universitetas

Įvadas

Besikeičianti aukštojo mokslo aplinka – augantys organizacijų ir visuomenės reikalavimai studijų kokybei, kintantys studentų lūkesčiai studijų programų turiniui ir metodams, didėjanti vidaus ir tarptautinė konkurencija tarp aukštųjų mokyklų, tarp kolegijų ir universitetų, aukštojo mokslo internacionalizacijos ir globalizacijos procesai – skatina ieškoti naujų sisteminių priemonių studijų kokybės gerinimui ir valdymui aukštojo mokslo organizacijoje (Bleiklie, 2004; Ruževičius, 2007; Serafinas, Ruževičius, 2009). Todėl dėstytojui keliami vis didesni reikalavimai: vystyti kompetenciją, taikyti inovatyvius metodus ir būdus, dirbti šiuolaikinėje edukacinėje paradigmoje.

Kintant edukacinei paradigmai, atsiranda naujų iššūkių ir universiteto dėstytojo veiklai bei kompetencijoms. Naujoji mokymosi paradigma, aukštojo mokslo kaita (Barnett, 2000; Valuckienė, Tubutienė, 2008; Jucevičienė ir kt., 2010) akcentuoja dėstytojo veiklos daugialypiškumą, nes šiuolaikinis universiteto dėstytojas turi gebėti dirbti įvairiose edukacinėse ir mokymosi aplinkose, vykdyti edukacinę, ekspertinę, švietėjišką veiklą, skleisti visuomenei naujas idėjas bei mokslo žinias. Besikeičianti universiteto veikla skatina dėstytoją būti novatoriška, diegti naujus metodus savo veikloje. Novatoriškumo, inovacinės veiklos svarbą veikloje ir jos bruožus analizavo D. Beresnevičienė (2001), A. Zulumskytė (2003), B. Likar, M. Macur, N. Trunk-Širca (2006) ir t. t. Dėstytojo inovacinė veikla, tapusi studijų programų dalimi, atliepia besimokančiųjų diversifikacijai sąlygotiems mokymosi ypatumams ir yra orientuotas į mokymąsi ir žinių kūrimą, bet ne į mokymą ir žinių perteikimą; į besimokantįjį, bet ne į dėstytoją, kaip centrinį asmenį mokymo ir mokymosi procese.

Tyrimo tikslas – atskleisti universiteto dėstytojų inovacinės veiklos raišką, diegiant kooperuotų studijų metodą.

Tyrimo uždaviniai: Atskleisti universiteto dėstytojo inovacinės veiklos sampratą; apibendrinti diegiamų kooperuotų studijų metodų rezultatus.

Tyrimo metodai: mokslinė literatūros analizė; metaanalizė.

Dėstytojo inovacinės veiklos samprata

Mokslinėje literatūroje inovacinė veikla analizuojama technologiniame kontekste, kai ji yra orientuota į technologines naujoves, t. y. anksčiau nežinotų

produktų ar paslaugų kūrimą technologinėje terpėje ir pan. K. A. Pervaiz (1998), E. Seferatzi (2000) inovacinę veiklą traktuoja kaip naujovės sukūrimą, panaudojimą ir paskleidimą. G. T. Lumpkin, G. G. Dess (1996) pabrėžia, kad inovacinė veikla atspindi naujų idėjų generavimą, inovacijų kūrimą, modifikavimą, procesus, sukuriančius naujas paslaugas, metodus ar pan. J. Adair (1996), M. Bastic, G. Leskovar-Spacapan (2006) inovacinę veiklą apibūdina kaip inovacijos kūrimą, įgijimą, įsisavinimą, naujų technologinių procesų įdiegimą, pagerinant gamybos procesus; B. Likar, M. Macur, N. Trunk-Širca (2006) – naujų produktų, procesų, paslaugų kūrimą, modifikavimą, įsisavinimą, pritaikymą bei realizavimą ir t. t.

Kai kurie mokslininkai inovacinę veiklą traktuoja kaip procesą. P. Kulviecas (1991), B. Melnikas, A. Jakubavičius, R. Strazdas (2000), A. Jakubavičius, R. Jucevičius, G. Jucevičius, M. Kriaučionienė, M. Keršys (2008) nurodo, kad inovacijų kūrimą galima suskirstyti į šiuos etapus (fazes): 1) naujos idėjos generavimą; 2) inovacijos kūrimą ir pirminį įdiegimą; 3) inovacijos panaudojimo metodų paiešką; 4) inovacijos paskirstymą; 5) inovacijos naudojimą; 6) inovacijos sunykimą. Taigi, toks inovacinės veiklos skirstymas leidžia teigti, kad šios rūšies veiklą galima skaidyti į atskirus etapus, kuriuose vyksta tam tikros smulkesnės veiklos, pvz., idėjos gimimas, idėjos generavimas, idėjos atranka, inovacijos perėmimas, inovacijos modifikavimas, inovacijos diegimas, inovacijos tobulinimas, inovacijos sklaida ir pan.

Inovacinė veikla gali būti traktuojama kaip procesas, inicijuojant ir diegiant konkrečias veiklas inovacinio proceso kontekste: tos veiklos apima idėjos paiešką ar generavimą, inovacijos perėmimą, modifikavimą, kūrimą diegimą bei sklaidą.

Mokslinėje literatūroje retai analizuojama dėstytojo inovacinės veiklos apibrėžtis. Dėstytojo inovacinė veikla dažniausiai aptariama tik fragmentiškai, ją traktuojant tik per novatoriškumą, kūrybiškumą, akcentuojant per praktikoje netaikytų metodų diegimą, konkrečios naujovės skleidimą, panaudojimą ir pan. Inovacinės veiklos samprata individo lygmenyje dažnai tapatinama su novatoriškumu.

Norint atskleisti dėstytojų inovacinę veiklą, svarbu apibrėžti novatoriškumo sampratą, kadangi inovacinė (naujovės įgyvendinimo) veikla ir novatoriškumas (naujų principų, metodų, idėjų pateikimas)

yra tarpusavyje susiję konceptai. Novatoriškumas *suprantamas kaip noras pasikeisti* (Wang, Ahmed, 2004), *atvirumas naujovėms* (Hurley, Hult, 1998), *inovacijų išbandymas pirmiau už kitus* (Rogers, 1995), *apsisprendimas diegti ir įgyvendinti naujoves* (Casselman, Quintane, Reiche, 2006). Akcentuotina, kad novatoriškumas dažnai suprantamas kaip asmens savybė. G. J. Avlonitis, A. Kouremenos, N. Tzokas (1994) novatoriškumą komentuoja dviem prasmėmis: tuos, kurie kuria ir diegia, ir tuos, kurie naudojami naujovėms *inovacijomis*. Todėl novatoriškumas gali būti skirtingų lygių, nes vieni naujoves priims anksčiau ar vėliau nei kiti individai. Kai kurie mokslininkai (Casselman, Quintane, Reiche, 2006) novatoriškumą sieja jau ne tik su asmens savybe, bet ir gebėjimais. Vadinasi, novatoriškumui reikia ir tam tikrų gebėjimų – planuoti, keistis, generuoti, įgyvendinti ir pan. Todėl novatoriškumas yra platesnis konceptas už asmens savybę. *Apibendrinant galima teigti, kad pirmiausia novatoriškumas yra suprantamas kaip individo savybė, bruožas, išryškėjantis kuriant, diegiant, skleidžiant inovacijas, plečiant gebėjimus ir kompetenciją (gebėjimas diegti, priimti, modifikuoti ir pan.)*.

Novatoriškumas ir inovacinė veikla yra sudėtingas ir kompleksiškas procesas, todėl svarbu išryškinti jų santykį. L. V. Shavinina, K. L. Seeratan (2003) pažymi, kad novatoriškumas prasideda nuo naujų idėjų kūrimo, o tai ilgainiui išoriškai pasireiškia ypatingais inovaciniais pasiekimais, kurie pastebimi bet kurioje žmogaus veikloje. Novatoriškumas dažniausiai siejamas su savybe ar bruožu, tuo tarpu inovacinė veikla integruoja tam tikrus inovacinio proceso komponentus: naujų idėjų kūrimą, generavimą, įgyvendinimą, sklaidą, nors tai atrodo visiškai nesusiję procesai, apimantys skirtingus inovacijos diegimo etapus, visgi novatoriškumas ir inovacinė veikla yra susiję konceptai. Novatoriškumas pirmiausia suprantamas kaip individo savybė, o pastaroji realizuojama per veiklą, todėl novatoriškumas, kaip asmens savybė, pirmiausia pasireiškia kaip motyvas diegti naujoves. Tai realizuojama inovacinės veiklos procese, todėl novatoriškumas ir inovacinė veikla yra tarpusavyje susiję konceptai, nes individo novatoriškumas realizuojamas per veiklą, šiuo atveju – inovacinėje veikloje.

Taigi, novatoriškumas ir inovacinė veikla nėra tapačios sąvokos, tačiau abu konceptai yra tarpusavyje susiję, vienas kitą papildantys ir dažniausiai einantys kartu: įgyvendinti inovaciją be inovacinės veiklos neįmanoma, nes ji akcentuoja inovacijos įgyvendinimo procesus. Vadinasi, novatoriškumas gali būti inovacinės veiklos sudedamoji dalis, kadangi novatoriškumas gali būti traktuojamas kaip žingsnis link inovacinės veiklos, noras keistis, kaip atviru-

mas naujovėms, kuri yra paskata tolimesnei veiklai, t. y. inovacinei veiklai. Tačiau abu konceptai nėra tapačios sąvokos, bet tarpusavyje susijusios ir viena kitą papildančios, nes inovacijos įgyvendinti be inovacinės veiklos neįmanoma.

V. Tumėnienė (2002) apibrėžia pedagogo inovacinę veiklą kaip tikslingą, struktūrizuotą veikimą, vykstantį pedagoginėje sistemoje, pedagogui kuriant arba perimant, diegiant ir platinant (arba ne) edukacines inovacijas. D. Mioduser, R. Nachmias, D. Tubin, A. Forkosh-Baruch (2003) teigia, kad dėstytojo inovacinė veikla gali būti apibūdinta *kaip platus inovatyvių veiklų, metodų ar priemonių asortimentas*, kuris yra naujų mokomųjų dalykų, būdų, priemonių ir pan. išraiška, t. y. įvairių inovacijų diegimas ir panaudojimas dėstytojo atliekmose veiklose. N. Tsigilis, V. Grammatikopoulou, A. Koustelios (2007) *dėstytojų inovacinę veiklą suprantą kaip inovacijos diegimą arba gebėjimą rasti, priimti naujovę bei ją skleisti*. Ypač universiteto dėstytojo veikla siejama su naujos informacijos, žinių, naujų metodų ar priemonių paieška. Apibendrinant įvairius inovacinės veiklos, dėstytojo inovacinės veiklos apibrėžimus, galima teigti, kad *universiteto dėstytojo inovacinė veikla – tikslingas, struktūruotas veikimas edukacinėje, mokslinėje, sklaidos, organizacinėje veiklose, kuriant ir / ar perimant, diegiant įvairaus pobūdžio inovacijas*.

Tyrimo metodika

Universiteto dėstytojų inovacinės veiklos raiškai ištirti, pasirinktas kooperuotų studijų metodo diegimas studijų procese. Kooperuotos studijos – inovacija ŠU studijų procese. Kooperuotos studijos (Mažeikis, 2007), kaip metodas, padeda susieti mokymąsi auditorijoje ir praktinį darbą vietos įmonėse, nevyriausybinėse organizacijose, viešosiose įstaigose ir kt. Taikant kooperuotų studijų metodą, studentai ne tik klauso paskaitų auditorijose, bet ir skirtingose organizacijose atlieka praktines užduotis, atitinkančias studijuojamą dalyką. Metodas akcentuoja aukštojo mokslo įstaigų ir nevyriausybinių organizacijų, įmonių bendruomenių, savivaldybių bendradarbiavimą. Edukaciniu aspektu kooperuotos studijos akcentuoja ne tiek žinojimą, kiek gebėjimų lavinimą praktinės veiklos metu (Liukinevičienė, 2008; Valuckienė, Tubutienė, 2008).

Siekiant ištirti universiteto dėstytojų inovacinės veiklos raišką, tobulinant studijų programas, diegiant kooperuotų studijų metodą, pasirinktas metaanalizės metodas.

Tyrimui pasirinkti KOOPERIA projekto dokumentai:

1. „Kooperuotų studijų metodo veiksmingumo tyrimas“, ataskaita (2008);

2. „Kooperuotų studijų sociokultūrinė adaptacija Lietuvoje“, mokslo studija (2008).

Universiteto dėstytojų inovacinės veiklos raiškos galimybės, realizuojant kooperuotų studijų metodą, analizuojamos šiais pjūviais: studijų programos koncepcija; studijų programos turinys; studijų programoje taikomi mokymo(si) metodai; studijų programoje realizuojama vertinimo sistema; dėstytojų veiklos kaita, diegiant kooperuotų studijų metodą.

Dėstytojo inovacinės veiklos raiška, diegiant kooperuotų studijų metodą: metaanalizės rezultatai

Studijų programos tikslų kaita, realizuojant kooperuotų studijų metodą

Kooperuotų studijų metodo taikymas sąlygojo studijų programos tikslų kaitą, kadangi pradeda orientuotis ne į žinių perteikimą, bet į studentų kompetencijų ugdymą ir vystymą. KOOPERIA projekto tyrimai (Vandzinskaitė, Mažeikienė, 2008) atskleidė, kad kooperuotų studijų metodu dėstytojai turi galimybę sėkmingiau įgyvendinti studijų modulio tikslą:

„...galima sėkmingai įgyvendinti pagrindinį kurso tikslą – nagrinėjamą problemą pamatyti iš kuo įvairesnių pusių ir pozicijų...“ (ataskaita, p. 121);

„...refleksyvosios praktikos <...> padėjo susieti praktiką bendruomenėje su studijuojamo kurso turiniu ir tikslais...“ (ataskaita, p. 10);

KOOPERIA projekto tyrimai (Vandzinskaitė, Mažeikienė, 2008; Vandzinskaitė, Ruškus, 2008) išryškino faktą, kad edukacinių ir mokymosi aplinkų ugdymo institucijoje ir bendruomenėse sujungimas lemia dėstytojų ir studentų naujų kompetencijų įgijimą:

„...atliekant praktines užduotis, susidaromos palankios sąlygos studento savikūrai, atsiranda galimybės studijuojantiems tapti socialiai aktyviems, pilietiškiems, kūrybingiems ir kompetentingiems...“ (ataskaita, p. 100);

„...tarp aukščiausiai įvertintų kategorijų atsidūrė asmeninių savybių, gebėjimų bei socialinių kompetencijų raiška...“ (ataskaita, p. 68);

„... metodo suteiktos galimybės padėjo ugdyti įvairias studentų kompetencijas...“ (Vandzinskaitė, Mažeikienė, 2008, p. 118).

Kooperuotų studijų metodas sukėlė studijų programų tobulinimo klausimą, kadangi tradicinio modulio tikslai, siekiant studentų akademinį rezultatų bei kompetencijų vystymo, turėjo būti susieti ne tik su modulio turiniu, bet ir su praktine studentų veikla organizacijoje. Tai galima įvardyti kaip dėstytojo inovacinės veiklos raišką.

Studijų programos turinio kaita, realizuojant kooperuotų studijų metodą

Kooperuotų studijų metodo praktinis taikymas sąlygojo studijų modulių turinio kaitą. Kaip atskleidė KOOPERIA projekto tyrimai, kooperuotų studijų metodo diegimas paskatino dėstytojus atnaujinti bei tobulinti studijų modulių turinį:

„...išplėtus edukacinių aplinkų spektrą, <...> įvertinti dėstomo kurso turinį ir jį tobulinti atsižvelgiant į praktinį teorinių žinių taikomumo pobūdį...“ (ataskaita, p. 68).

Išryškėjo ir tai, kad, dirbdami kooperuotų studijų metodu, dėstytojai turėjo keisti modulių temas – koncentruotai perteikti bendro pobūdžio temas ir labiau plėtoti bei perteikti kuo daugiau žinių tomis temomis, kurios buvo susietos su studentų praktine veikla:

„...pateikdama teoriją dėstytoja turėjo daugiau orientuotis į tam tikrų modulio temų išryškirimą, mažiau dėmesio skiriant bendro pobūdžio temoms, tokioms, kuriose pristatoma reiškinio samprata, paplitimas ir pan. ...“ (ataskaita, p. 134).

Kooperuotų studijų metodo diegimas sąlygojo dėstytojo inovacinę veiklą: tobulintas modulio turinys, jį išplečiant bei priartinant prie praktinės realybės.

Studijų programos mokymo ir mokymosi metodų kaita, realizuojant kooperuotų studijų metodą

KOOPERIA projekte dalyvavę dėstytojai teigia savo veikloje pradėję taikyti reflektyvųjį mokymą bei studijų dienoraščius, probleminį bei patirtnį mokymą:

„...semestro metu po kiekvieno apsilankymo bendruomenėje studentai pildė dienoraščius, kur detalai aprašė, ką veikė organizacijoje, apibūdino savo žinių lygį ir žinių trūkumą veikiant bendruomenėje, <...> susiejo atliekamas užduotis su kurso tikslais...“ (ataskaita, p. 10);

„...siekiant užtikrinti mokymosi sėkmingumą, studentų veikla bendruomenėse buvo sujungta su refleksyviomis praktikomis (dienoraščių ir mokymosi žurnalų pildymas, pokalbiai su dėstytoju, diskusijos seminarų ir konsultacijų metu, esė)...“ (ataskaita, p. 10);

„...kooperuotų studijų metodas skatina kritinio mąstymo ir refleksyviųjų kompetencijų ugdymą taikant refleksyviojo dienoraščio ir refleksyviųjų pokalbių technikas...“ (ataskaita, p. 83).

Šiuo atveju, dėstytojo inovacinė veikla gali pasireikšti vystant studentų reflektyvumo gebėjimus bei pačiam dėstytojui apmąstant veiklą, analizuojant ją, kadangi apmąstymais ir savianalize pagrįsta veikla teikia galimybių modifikuoti studijų modulio tu-

rinį, diegti inovacinius mokymo(si) metodus, kurti naujas mokymo(si) aplinkas. Dar viena dėstytojo diegiamų naujovių studijų procese – tai reflektyvūs mokymasis. Kartu su šia inovacija buvo įvesti ir reflektyvieji žurnalai, tapę naujove ne tik dėstytojams, bet ir studentams. Todėl galima teigti, kad mokymo ir mokymosi metodų plėtra suponuoja dėstytojo inovacinę veiklą, nes studijų procese pasikeitė mokymo ir mokymosi būdai, formos, metodai ir pan.

Dėstytojo inovacinė veikla gali reikštis naujų edukacinių aplinkų kūrimu bei perėmimu, naudojant IKT priemones. Tai atskleidė ir KOOPERIA projekto tyrimai (Ruškus, Mažeikis, Mažeikienė, Vandzinskaitė, Virgilaitė-Mečkauskaitė, 2008). Buvo nustatyta, kad informacinės kompiuterinės technologijos gali būti naudojamos mokymo ir mokymosi tikslams įgyvendinti:

„...nuotolinio mokymosi Moodle aplinka tapo pagalbine priemone stiprinant pedagoginę sąveiką ir komunikaciją tarp studentų ir dėstytojų...“ (ataskaita, p. 10);

„...dėstytojai nuotolinėje mokymosi aplinkoje turėjo galimybę pateikti teorinę kurso medžiagą, nuorodas į potencialiai reikalingus informacijos šaltinius, konsultavo studentus, suteikė galimybę jiems bendrauti elektroniniuose forumuose...“ (ataskaita, p. 10).

KOOPERIA projekto tyrimai (Ruškus, Mažeikis, Mažeikienė, Vandzinskaitė, Virgilaitė-Mečkauskaitė, 2008) atskleidė, kad studijų procese buvo išplėsti mokymo ir mokymosi metodai, panaudojant IKT priemones: Moodle sistema, bendravimas online. Darbas Moodle sistemoje gali priversti dėstytoją inovuoti, nes kai kurie dėstytojai anksčiau nebuvo dirbę su nuotoline Moodle aplinka, todėl tas sistemos naudojimas kai kuriems dėstytojams buvo naujovė. Be to, ši sistema sąlygojo ir modulio turinio bei jo pateikimo kaitą, taip pat ir ugdymo ir ugdymosi metodų, būdų, priemonių kaitą. Šie faktai rodo, kad dėstytojas, dirbdamas pagal kooperuotų studijų metodą, galėjo inovuoti.

KOOPERIA projektų tyrimai (Vandzinskaitė, Ruškus, 2008; Mažeikienė, Ruškus, Vandzinskaitė, 2008) atskleidė, kad diegiant kooperuotų studijų metodą buvo plėtojamos inovatyvios, su studijų turiniu bei praktikos atlikimu organizacijose suderintos edukacinės veiklos:

„...Kooperuotų studijų metu atsirandančios galimybės ne atkartoti, bet kūrybiškai taikyti teorines žinias atliekant užduotis, mokytis lanksčiai planuoti savo laiką ir derinti studijų bei praktikos veiklas, mokytis bendrauti su skirtingais žmonėmis...“ (ataskaita, p. 145);

„...studentas daugiau orientuojasi ne į sugebėjimą išmokti teorinę medžiagą atmintinai, bet į

probleminių situacijų sprendimą naudojantis visais galimais šaltiniais...“ (ataskaita, p. 137);

„...studentai daug laiko praleidžia įvairiose edukacinėse socialinėse aplinkose, už auditorijos ribų, įvairiais būdais prasmingai ir kryptingai derindami dalyko studijas su praktine veikla ir bendraudami su įvairių socialinių grupių atstovais...“ (ataskaita, p. 174).

Kooperuotų studijų metodas leido sudaryti sąlygas taikyti teorinę medžiagą praktiškai, įgyti praktinės patirties ir paversti teoriją asmeniniu žinojimu. Todėl teigtina, kad dėstytojo inovacinė veikla gali atsispindėti taip: dėstytojai pradėjo taikyti jiems naujus (anksčiau netaikytus) mokymo ir mokymosi metodus, t. y. reflektyvųjį mokymą(si), patirtinį mokymą(si), praktinį mokymą(si). Šie faktai rodo, kad dėstytojas gali keisti savo turinio perteikimą, taikydamas naujus mokymo ir mokymosi metodus, o tai sąlygoja dėstytojo inovacinę veiklą.

Studijų programos vertinimo sistemos kaita, realizuojant kooperuotų studijų metodą

Kooperuotų studijų metodas sąlygojo studentų darbų vertimo sistemos kaitą. KOOPERIA projekto tyrimai (Vandzinskaitė, Mažeikienė, 2008) atskleidė, kad, taikant naują studijų metodą, dėstytojams reikia keisti ir studentų darbų bei veiklų vertinimą, įvertinti kiekvieno studento praktinį indėlį:

„...vertinimas yra labai sudėtingas procesas ir jei dėstytojas neturi aiškios, konkrečiais kriterijais sudarytos vertinimo sistemos, įvertinti studentą už jo žinias, gebėjimus, nuostatas, pastangas ir t. t. yra labai sunku“ (ataskaita, p. 131);

„...ugdymas, bendravimas, darbas grupėje kooperuotų studijų atveju turi labai daug pliusų, nes net ir silpnesnis studentas gali gauti geresnį įvertinimą dėl to, kad dirbdamas grupėje jis yra priverstas pasitempti iki kitų studentų lygio...“ (ataskaita, p. 131).

Taigi, vertinimo sistema, pradėjus dirbti kooperuotų studijų metodu, pakito – vertinimas tapo kompleksinis. Todėl reflektyvumu grįsta vertinimo sistema dėstytojui gali būti inovacija, nes įprasta vertinimo sistema keičiama į proceso ir rezultato vertinimą, pagrįstą refleksijomis. Naujos vertinimo sistemos diegimas, be abejo, sąlygoja dėstytojo inovacinės veiklos raišką, dėstytojas pradeda taikyti refleksijomis paremtą proceso ir rezultato vertinimo sistemą, kurią taikant kinta studijų turinys, mokymo ir mokymosi metodai, būdai ir pan.

Dėstytojo veiklos kaita ir jos tobulinimas, realizuojant kooperuotų studijų metodą

Atlikti KOOPERIA projekto tyrimai (Vandzinskaitė, Ruškus, 2008) parodė, kad, diegiant ko-

operuotų studijų metodą, atsirado dinamiška vaidmenų kaita ir sąveika tarp pedagoginio proceso dalyvių. Kooperuotų studijų metu išryškėjo, kad dėstytojų vaidmuo kito:

„...tokių studijų metu dėstytojas iš pagrindinio studijų proceso organizatoriaus tampa vienu iš šio proceso dalyviu, jis buvo ir ugdytojas, ir mokymo ir mokymosi proceso stebėtojas, ir besimokantysis...“ (ataskaita, p. 77);

„...kooperuotų studijų metu, pereinant nuo mokymo prie mokymosi paradigmos, kuomet keičiasi dėstytojo vaidmuo ir jo “hierarchinė pozicija” ugdymo procese, išplečiamas edukacinių aplinkų spektras (ypatingai kooperuotų studijų atveju, kai išeinama iš tradicinių aplinkų – auditorijos ir už universiteto ribų), išryškėja būtinybė įsigilinti į visų mokymosi proceso dalyvių prioritetus, nuomonę, poreikius...“ (ataskaita, p. 61).

„...dėstytoja pripažino, kad buvo ne tik studentų konsultante, bet tapo jų veiklos bendradalyve, o kartu ir bendramoksle – besimokančiaja...“ (ataskaita, p. 130).

KOOPERIA projekto tyrimų (Vandzinskaitė, Mažeikienė, 2008) rezultatai leido išryškinti, kad, taikant kooperuotų studijų metodą, dėstytojas tampa konsultantu, galinčiu suteikti betarpišką pagalbą. Be to, dėstytojas tampa ne vienintelis studijų vadovas. Jis – ugdymo proceso bendradalyvis, nes ugdytojo funkcijas atlieka ne tik dėstytojas, bet ir organizacijų nariai bei kiti studentai, besidalijantys savo patirtimi. Visi šie aspektai sąlygoja ir dėstytojo inovacinę veiklą, nes keičiasi ne tik pedagoginės sistemos elementai, bet ir dėstytojo veiklos pobūdis, papildant naujomis veiklomis, taip prisirišiant prie mokymosi paradigmos, nes studijų procesas orientuotas ne tik žinių perteikimą, bet ir į mokymuisi sąlygų sudarymą.

Kooperuotų studijų metodo diegimas studijų procese sukelia pedagoginės sistemos elementų kaitą, taip sudarant sąlygas dėstytojų inovacinei veiklai, nes atsiranda naujų mokymo ir mokymosi metodų, būdų, formų, priemonių; tobulinamas modulio turinys, jis praplečiamas, integruojamas, priartinamas prie praktinės realybės, taip pat diegta reflektyvumu grįsta vertinimo sistema.

Išvados

1. Universiteto dėstytojo inovacinė veikla – tikslingas, struktūruotas veikimas dėstytojo edukacinėje, mokslinėje, sklaidos, organizacinėje veiklose, kuriant ir / ar perimant, diegiant inovatyvius veikimo būdus ir priemones, metodus, formas.
2. Atlikus KOOPERIA projekto dokumentų metaanalizę, išryškėjo universiteto dėstytojo inovacinės veiklos raiška, diegiant kooperuotų studijų metodą:
 - studijų programų tikslai, o taip pat ir modu-

- lių tikslai nukreipti į kompetencijų ugdymą;
- modulio turinys tobulinamas integruojant teorines ir praktines žinias, plėtojamas modulių tarpdiscipliškumas, modulių ugdymo turinio perteikiamas per veiklą ir praktinę realybę ir pan.
- realizuojami šie mokymo ir mokymosi metodai: probleminis, patirtinis, reflektyvusis mokymasis, mokymasis bendruomenėje, projektinis metodas. Įvesta nauja studijų forma – Moodle sistema;
- vertinimo sistema papildyta inovacijomis – dienoraščiais, reflektyviais bei kompetencijų ugdymo žurnalais.

Literatūra

1. Adair J., 1996, *Effective innovation. How to stay ahead of the competition*. Macmillan.
2. Avlonitis G. J., Kouremenos A., Tzokas N., 1994, Assessing the Innovativeness of Organizations and its Antecedents: Project Innovstrat. *European Journal of Marketing*. Vol. 28. No. 11. P. 5–28.
3. Barnett R., 2000, *Realizing the University in an age of supercomplexity*. Buckingham: SRNE and Open University Press.
4. Bastic M., Leskovar-Spacapan G., 2006, What do transition organizations lack to be innovative? *Kybernetes*. Vol. 35. No. 7/8. P. 36–45.
5. Beresnevičienė D., 2001, Profesinės ir aukštosios mokyklos problemos. Nuolatinis mokymasis vardan lygybės ir socialinio teisingumo kaip aukštojo mokslo misija. *Acta Paedagogica Vilnence*. P. 175–188.
6. Bleiklie I., 2004, Political Dimensions of Evaluation and Managerialism: University Organization and Changing Knowledge Regimes. *UNESCO Forum Occasional Paper Series, Managerialism and Evaluation in Higher Education*. Nr. 7. P. 15–34.
7. Casselman R. M., Quintane E., Reiche B. S., 2006, A Knowledge Based Perspective on the Organizational Innovation Process. *Paper presented at the 66th Annual Meeting of The Academy of Management*. Atlanta GA, August. P. 11–16.
8. Hurley R. F., Hult G. T. M., 1998, Innovation, market orientation, and organizational learning: An integration and empirical examination. *Journal of Marketing*. Vol. 62. Iss. 3. P. 42. [žiūrėta 2011 07 12]. Prieiga per internetą: <<http://www.msu.edu/~hult/publications/JM98.pdf>>.
9. Jakubavičius A., Jucevičius R., Jucevičius G., Kriaučionienė M., Keršys M., 2008, *Inovacijos versle. Procesai, parama, tinklaveika*. Vilnius: Lietuvos inovacijų centras.
10. Jucevičienė P., Gudaitytė D., Karenauskaitė V., Lapinskienė D., Stanikūnienė B., Tautkevičienė G., 2010, *Universiteto edukacinė galia*. Kaunas: Technologija.
11. Kooperuotų studijų metodo veiksmingumo vertinimo tyrimas. Tyrimo ataskaita. 2008, Šiauliai. Prieiga per internetą: <[140](http://kooperia.su.lt/files/dokumen-</div><div data-bbox=)

- tudb/Projekto_Kooperia_ataskaita/KOOPERIA_TYRIMO_ATASKAITA_2008.pdf>.
12. Kulviecas P., 1991, *Inovacinis procesas: esmė, struktūra, cikliškumas*. Vilnius: Lietuvos vadybos akademijos redakcinė taryba.
 13. Likar B., Macur M., Trunk-Širca N., 2006, Systemic approach for innovative education process. *Kybernetes*. Vol. 35. No. 7/8. P. 1071–1086.
 14. Liukinevičienė L., 2008, *Kooperuotos studijos: organizavimas ir administravimas aukštojoje mokykloje*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
 15. Lumpkin G. T.; Dess G. G., 1996, Clarifying the entrepreneurial orientation construct and linking it to performance. *Academy of Management Review*. Vol. 21. No. 1. P. 135–172.
 16. Mažeikienė N., Ruškus J., Vandzinkaitė D., 2008, Kooperuotų studijų (service-learning) edukacinis poveikis: projekto KOOPERIA dalyvių apklausos rezultatai. // *Kooperuotų studijų sociokultūrinė adaptacija Lietuvoje*. P. 166–193.
 17. Mažeikis G., 2007, *Kompetencijų ugdymo sistema taikant kooperuotų studijų metodą*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
 18. Melnikas B., Jakubavičius A., Strazdas R., 2000, *Inovacijos: verslas, vadyba, konsultavimas*. Vilnius: Lietuvos inovacijų centras.
 19. Pervais K. A., 1998, Culture and climate for innovation. *European Journal of Innovation Management*. Vol. 1. P. 30–43.
 20. Ruškus J., Mažeikis G., Mažeikienė N., Vandzinskaitė D., Virgilaitė-Mečkauskaitė E., 2008, *Kooperuotų studijų sociokultūrinė adaptacija Lietuvoje*.
 21. Ruževičius J., 2007, Studijų kokybės sistemų tyrimas. *Ekonomika: mokslo darbai*. Nr. 80. P. 48–56.
 22. Seferatzi E., 2000, *Creativity*. INNOREGIO: dissemination of innovation and knowledge management techniques.
 23. Serafinas D., Ruževičius J., 2009, Aukštųjų mokyklų veiklos tobulinimo pokyčių kontekste išvalgos. *Ekonomika ir vadyba*. Nr. 14. P. 1091–1099.
 24. Shavinina L. V., Seeratan K. L., 2003, *On the nature of individual innovation*. L. V. Shavinina (Ed.), *International Handbook on Innovation* Oxford, UK: Elsevier Science. P. 31–43.
 25. Tsigilis N., Grammatikopoulos V.; Koustelios A., 2007, Applicability of the Teachers Sense of Efficacy Scale to educators teaching innovative programs. *International Journal of Educational Management*. Nr. 21. P. 634–642.
 26. Tumėnienė V., 2002, *Pedagogo inovacinės veiklos ypatumai Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose*. *Daktaro disertacija*. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
 27. Valuckienė J., Tabutienė V., 2008, Edukacinės paradigmos virsmo galimybės ir problemos taikant kooperuotų studijų (service-learning) metodą. *Kooperuotų studijų sociokultūrinė adaptacija Lietuvoje*. P. 166–193.
 28. Vandzinskaitė D., Mažeikienė N., 2008, Kooperuotų studijų (service-learning) atvejų analizė, arba projekto KOOPERIA išmoktos pamokos. *Kooperuotų studijų sociokultūrinė adaptacija Lietuvoje*. P. 105–165.
 29. Vandzinskaitė D., Ruškus J., 2008, Žinojimo demokratizavimas tiriant kooperuotų studijų (service-learning) veiksmingumą: focus grupės dalyvių balsai. *Kooperuotų studijų sociokultūrinė adaptacija Lietuvoje*. P. 194–214.
 30. Zulumskytė A., 2003, Pedagoginių grupių motyvacijos ir ugdymo turinio specifika tęstinėse edukologijos studijose. *Švietimo reforma ir mokytojų rengimas: konferencijų medžiaga*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
 31. Wang C. L., Ahmed P. K., 2004, The Development and Validation of the Organizational Innovativeness Construct Using Confirmatory Factor Analysis. *European Journal of Innovation Management*. Vol. 7. No. 4. P. 303–313.

MANIFESTATION OF UNIVERSITY LECTURER'S INNOVATIVE ACTIVITIES WHILE IMPLEMENTING THE METHOD OF SERVICE-LEARNING

Edita Jezerskytė

Summary

The changing environment of higher education, i.e. growing demands of organisations and society to the quality of studies, changing expectations of students concerning the content and methods of the study programmes, increasing competition among institutions of higher education, colleges and universities, local and international markets, processes of higher education internationalisation and globalisation give the incentive to seek for new systemic means for improvement of quality of studies, therefore, the demand for development of study programmes encompassing application of innovative methods and forms as well as work in the modern educational paradigm is growing.

The research results show that implementation of the method of service-learning in the study process evokes changes of the elements of the pedagogical system as a result providing possibilities for innovative activities of university teaching staff since the content of a module is developed, expanded, integrated and drawn closer to practical reality.

New teaching and learning methods are implemented: reflective teaching/learning, experience-based teaching/learning, practical teaching/learning, problem-based teaching/learning, distance teaching/learning environment (Moodle system). The implemented reflection based the evaluation system.

Key words: innovations, innovative activities, method of service-learning, development of study programmes, study process.

UNIVERSITETO DĚSTYTOJŲ INOVACINĖS VEIKLOS RAIŠKA, DIEGIANT KOOPERUOTŲ STUDIJŲ METODĄ

Edita Jezerskytė

Santrauka

Besikeičianti aukštojo mokslo aplinka – augantys organizacijų ir visuomenės reikalavimai studijų kokybei, kintantys studentų lūkesčiai studijų programų turiniui ir metodams, didėjanti vidaus ir tarptautinė konkurencija tarp aukštųjų mokyklų, tarp kolegijų ir universitetų, aukštojo mokslo internacionalizacijos ir globalizacijos procesai – skatina ieškoti naujų sisteminių priemonių studijų kokybei gerinti, todėl atsiranda poreikis tobulinti studijų programas, taikant inovatyvius metodus ir būdus, formas.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad kooperuotų studijų metodo diegimas studijų procese sukelia pedagoginės sistemos elementų kaitą, taip sudarant galimybes dėstytojų inovacinei veiklai, nes tobulinamas modulio turinys, jis praplečiamas, integruojamas, priartinamas prie praktinės realybės. Diejami nauji mokymo ir mokymosi metodai: reflektyvusis mokymas(is), patirtinis mokymas(is), praktinis mokymas(is), probleminis mokymas(is), įdiegta nuotolinio mokymo(si) aplinka (Moodle sistema). Diegiama reflektyvumu grįsta vertinimo sistema.

Prasminiai žodžiai: inovacijos, inovacinė veikla, kooperuotų studijų metodas, studijų programų tobulinimas, studijų procesas.

Įteikta 2012-09-24